

ALBRANDSWAARD DE KIJVELANDEN

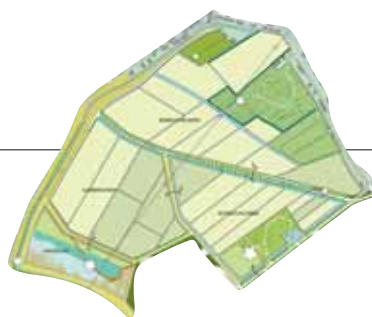

Inrichtingsvisie

Peter Verkade
LANDSCHAPSARCHITECT

ALBRANDSWAARD DE KIJVELANDEN

Inrichtingsvisie

Opdrachtgever:

Dienst Landelijk Gebied West
Burg. Feithplein 2
Postbus 3010
2270 JB Voorburg
Telefoon: 070 3371200

Contactpersonen opdrachtgever:

Mevr. E.M. Snoek
Dhr. H.I.J. Willems

Contactpersonen gemeente Albrandswaard:

Dhr. G.B. Brussaard
Dhr. P. Wunderink

Contactpersonen deelgemeente Hoogvliet:

Mevr. J. Cornellissen
Dhr. A. den Engelse

Status rapport:

Dit rapport is de breed gedragen uitkomst van vier ontwerpateliers met diverse betrokken partijen: bewoners, pachters, actiegroep De Kijvelanden, Denkgroep Burgers Albrandswaard, Platform Polders Albrandswaard, Raadsleden, Dienst Landelijk Gebied, Staatsbosbeheer, Waterschap Hollandse Delta, Delta Psychiatrisch centrum, deelgemeente Hoogvliet en de gemeente Albrandswaard.

Datum:

12 april 2006

Peter Verkade
LANDSCHAPSARCHITECT

Galerij 8
2771 XJ Boskoop
tel: 0172 231801
fax: 0172 231802
mobiel: 06 28885688
e-mail: info@pvla.nl

Inhoud

Woord vooraf	7
1. Inleiding	9
1.1 Aanleiding	9
1.2 Werkopzet	9
1.3 Doel inrichtingsvisie	9
1.4 Leeswijzer	9
2. Plangebied	11
2.1 Gebiedsbegrenzing	11
2.2 Ontstaansgeschiedenis	11
2.3 Huidige situatie	13
2.4 Toekomstige ontwikkelingen	13
2.5 Inventarisatiegegevens	13
3. Randvoorwaarden en uitgangspunten	17
3.1 Dienst Landelijk Gebied	17
3.2 Staatsbosbeheer	17
3.3 Waterschap Hollandse Delta	17
3.4 Delta Psychiatrisch centrum	19
3.5 Actiegroep De Kijvelanden	19
3.6 Gemeente Albrandswaard	19
4. Inrichtingsvisie	21
4.1 Ruimtelijk concept	21
4.2 Netwerk van dijken	23
4.3 Cultuurhistorie	25
4.4 Akkers en weiden	27
4.5 Recreatie	29
4.6 De Slaperskade	31
4.7 De Boomgaard	33
4.8 Wateropgave in het Hongerland	35
4.9 Boerderij voor werkactiviteiten	37
5. Doelstellingen en kostenraming	39
5.1 Financiering	39
5.2 Realisatie doelstellingen	39
5.3 Kosten basisinrichting	39
5.4 Extra inrichtingselementen	39
5.5 Beheer en onderhoud	39
6. Vervolg	41
6.1 Aanvullend onderzoek	41
6.2 Uitwerking tot gedetailleerd inrichtingsplan	41
Literatuur	41
Bijlage 1: Deelnemers ateliers	43

Woord vooraf

Wij, de inwoners van Poortugaal, zijn verliefd...

En dat zijn wij al sinds mensenheugenis. Verliefd op een klein poldertje ingeklemd tussen de dorpskern van Poortugaal (gemeente Albrandswaard), de Poortugaalse haven, het Delta ziekenhuis en de Oude Maas. Alleen al door deze ligging een unieke polder.

Verliefd op de ruimte, de inrichting en de activiteiten in deze polder, waardoor wij de wisselingen van de seizoenen goed kunnen waarnemen op de boerenakkers. Met de vers geploegde vette klei, de groene waas van het opkomende zaaigoed, het volwassen koren, de fraai gekleurde kolen, spruiten, de mini akkertjes van de volkstuintjes, de bloesem en het fruit van de boomgaard, de

schapen en lammetjes, de paarden en veulentjes, de fazanten, hazen, wezels, eenden, kievieten, zwaluwen, spechten, ijsvogeltjes, uilen, puttertjes, vinken, vleermuizen en nog veel meer. Ook de inwoners van de omliggende gemeenten genieten regelmatig van de Kijvelanden. Kinderen krijgen een goed beeld van het ontstaan van hun voedsel tijdens een bezoek aan de Kijvelanden.

En omdat wij al zo lang verliefd zijn op de Kijvelanden hebben wij ook wat over voor onze polder. Reeds tientallen jaren voeren de bewoners bevlogen actie wanneer blijkt dat het voortbestaan van hun polder in het geding komt. In 1999 werd de Actiegroep de Kijvelanden opgericht om acties te voeren tegen de inrichting van de polder als nat natuurgebied. Middels een handtekeningac-

tie die werd gedragen door de hele bevolking en waar de gemeenteraad zich bij aansloot. De Dienst Landelijk Gebied werd zo nadrukkelijk duidelijk gemaakt dat de inwoners van Poortugaal hun poldertje de Kijvelanden willen houden zoals het is. Ook werkzaamheden werden door de Actiegroep de Kijvelanden uitgevoerd: een cultuurhistorisch onderzoek, de restauratie van het Oude Sluisje, de organisatie van wandelingen en het zoeken naar mogelijkheden om tegen lage kosten de polder te beheren.

De uitnodiging van de Dienst Landelijk Gebied om actief mee te werken aan de inrichtingsvisie hebben wij met beide handen aangegrepen. Om te zorgen dat er een inrichtingsvisie komt die gedragen wordt door de inwoners van

Albrandswaard zijn de besprekingen gegoten in de vorm van ontwerpavonturen. Vertegenwoordigers van alle groeperingen in de gemeente en de direct betrokken officiële instanties zijn op deze manier nauw betrokken bij de opstelling van de visie.

Dit alles heeft geleid tot een mooi plan, waar wij gelukkig mee zijn. Wij hopen van harte dat de betrokken instanties een modus vinden om dit plan uit te voeren, waardoor de Kijvelanden ONZE Kijvelanden blijven en wij ons kunnen blijven inzetten voor het behoud en onderhoud. En natuurlijk, samen met vele anderen, met volle teugen kunnen genieten van ons unieke poldertje.

Actiegroep de Kijvelanden

Situatie circa 1850 (bron Wolters-Noordhoff, 1990)

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Reeds langere tijd wordt gestudeerd op de herinrichting van Polder De Kijvelanden in de gemeente Albrandswaard. De beoogde herinrichting is een uitwerking van het Herinrichtingsplan IJsselmonde (DLG, 1997). In dit Herinrichtingsplan kreeg De Kijvelanden een bosrijke invulling, als onderdeel van de Randstadgroenstructuur. In 1999 is door de Dienst Landelijk Gebied (DLG) een inrichtingsplan opgesteld waarin een combinatie werd voorgesteld tussen een open en natte inrichting van de randen van de polder en een besloten, bosrijke inrichting van het centrum van de polder (DLG, 1999). Dit inrichtingsplan stuitte op veel weerstand bij betrokken bewoners en vervolgens ook bij de lokale politiek. De acties van de bewoners werden gestimuleerd en gekanaliseerd door de 'Actiegroep De Kijvelanden',

die naar aanleiding van de onvrede werd opgericht. Vervolgens heeft de planvorming enige tijd stil gelegen. In 2005 heeft de DLG in samenwerking met de gemeente Albrandswaard een traject ingezet om tot een breed gedragen inrichtingsvisie voor De Kijvelanden te komen.

1.2 Werkopzet

Betrokken partijen zijn uitgenodigd om deel te nemen aan een aantal ontwerpstudio's om gezamenlijk tot een inrichtingsvisie te komen. In januari en februari van 2006 zijn vier ateliers georganiseerd. Hieraan is deelgenomen door de actiegroep De Kijvelanden, pachters, raadsleden, de Denkgroep Burgers Albrandswaard, het Platform Polders Albrandswaard, ambtelijke ondersteuning van de gemeente, de DLG, Staatsbosbeheer, Waterschap Hollandse Delta, Delta

Psychiatrisch centrum en de deelgemeente Hoogvliet (zie bijlage 1).

1.3 Doel inrichtingsvisie

De ontwerpstudio's hebben geresulteerd in de voorliggende inrichtingsvisie. Het primaire doel van de inrichtingsvisie is een duurzame groene inrichting van Polder De Kijvelanden. Het secundaire doel is een breed draagvlak onder betrokken partijen. De inrichtingsvisie vormt de basis voor een nog op te stellen gedetailleerd inrichtingsplan.

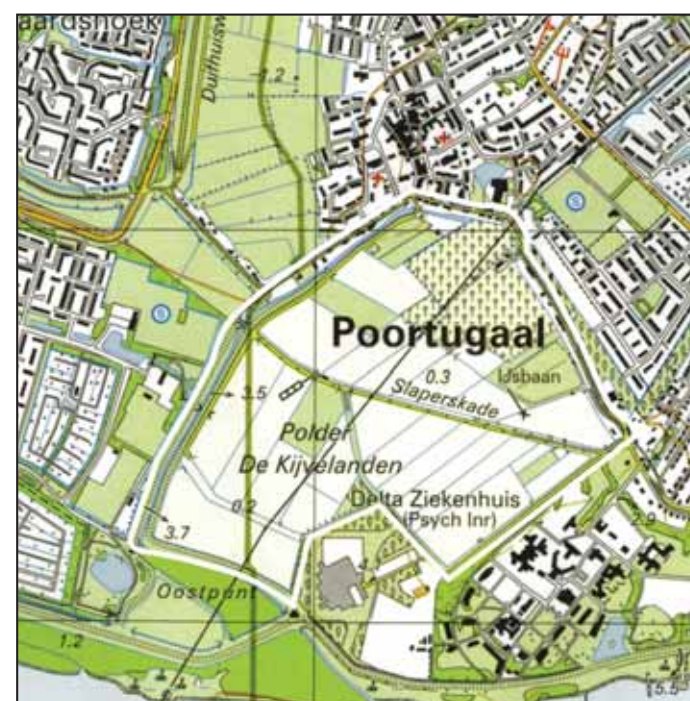
1.4 Leeswijzer

Allereerst wordt onder hoofdstuk 2 het plangebied beschreven. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de randvoorwaarden en uitgangspunten van de diverse partijen benoemd. In hoofdstuk 4 wordt de inrichtingsvisie

nader toegelicht met behulp van plattegronden, dwarsprofielen, visualisaties en referentiebeelden. In hoofdstuk 5 wordt inzicht gegeven in de globale kostenraming van de inrichting en de gerealiseerde doelstellingen. Tenslotte worden in hoofdstuk 6 de vervolgstappen benoemd: de benodigde aanvullende onderzoeken en de uitwerking tot een gedetailleerd inrichtingsplan.

Volkstuinen in plangebied

Plangebied in topografische kaart (Topografische Dienst, 1999)

2. Plangebied

2.1 Gebiedsbegrenzing

Polder De Kijvelanden ligt in de zuidwesthoek van de gemeente Albrandswaard. De polder is circa 66 hectare groot en wordt aan de noordzijde begrensd door de dorpskern van Poortugaal en de Albrandswaardsedijk. Aan de oostzijde zijn de Kijvelandsekade en het Delta Psychiatrisch centrum de begrenzing. De begrenzing aan de zuidzijde wordt gevormd door de TBS-kliniek en de Oude Maas. De westzijde van het plangebied grenst aan de Poortugaalse Haven. De polder is opgebouwd uit

een aantal kleinere polders: Binnen-Kijvelanden, Buiten-Kijvelanden, Slobbergorzen en Hongerland. Dwars door de polder loopt de Slaperskade. Deze voormalige dijk rondom de Binnen-Kijvelanden is nu de belangrijkste ontsluiting van de polder. De westelijke punt van de polder is Rotterdams grondgebied (deelgemeente Hoogvliet, zie topografische kaart op pagina 9). Deze gemeentegrens loopt strak in noordzuid-richting en is ontstaan als gevolg van de ruimtereservering voor de A4-zuid.

2.2 Ontstaansgeschiedenis

De inpoldering van De Kijvelanden is gestart in de 15e eeuw. 1570 is een belangrijk jaar; een dijkdoorbraak door de Albrandswaardsedijk veroorzaakte een wiel in het dorp Poortugaal. Dit wiel is nog steeds aanwezig in het dorp. Hieropvolgend is gestart met de inpoldering van de Binnen-Kijvelanden. De begrenzing hiervan, de Slaperskade, dateert uit 1572. In de winter van 1775 op 1776 heeft een dijkdoorbraak door de Kijvelandsekade drie wielen veroorzaakt. Deze wielen zijn later weer

dichtgestort. Het Hongerland is tot in de 19e eeuw onderdeel gebleven van het buitendijkse gebied. Van oudsher is De Kijvelanden een agrarisch gebied!

De Slaperskade

Sfeerimpressie van Polder De Kijvelanden

Steile taluds, efficiënt grondgebruik

2.3 Huidige situatie

Polder De Kijvelanden is opvallend gaaf en puur van karakter gebleven. Stadsrandverschijnselen en verrommeling hebben nog geen vat gekregen op de polder. De dijken in het plangebied zijn vergraven en derhalve niet of nauwelijks verhoogd ten opzichte van de omgeving. Toch is het dijkenpatroon, en daarmee de landschappelijke ontstaansgeschiedenis, nog goed leesbaar.

Het agrarische gebruik is nog steeds beeldbepalend. Akkers en weiden zorgen voor een afwisselend landschapsbeeld. Deze zogenaamde wisselteelt in de relatief kleinschalige polder is zeer kenmerkend voor De Kijvelanden en mede bepalend voor de fijne en aantrekkelijke landschappelijke verschijningsvorm. In De Kijvelanden worden nog traditionele gewassen verbouwd

als graan, spruiten, rode kool en suikerbieten. De efficiëntie van het grondgebruik is af te lezen aan de zeer steile taluds van de ontwateringssloten, een karakteristiek voor kleigebieden.

Langs de Slaperskade zijn enkele volkstuinen en een terrein voor een hobbyboer gesitueerd. De Slaperskade wordt begeleid met een rij knotwilgen. Aan de Albrandswaardsedijk zijn enkele dijkwoningen, een ijsbaan en enkele volkstuinen gevestigd. Tot voor kort was hier ook een grote boomgaard gesitueerd. Door de polder loopt een bovengronds hoogspanningstracé. In de polder zijn twee verharde wegen gesitueerd: de Kijvelandse Havendijk en de Slaperskade. Deze zijn toegankelijk voor langzaam verkeer en met de auto voor bestemmingsverkeer.

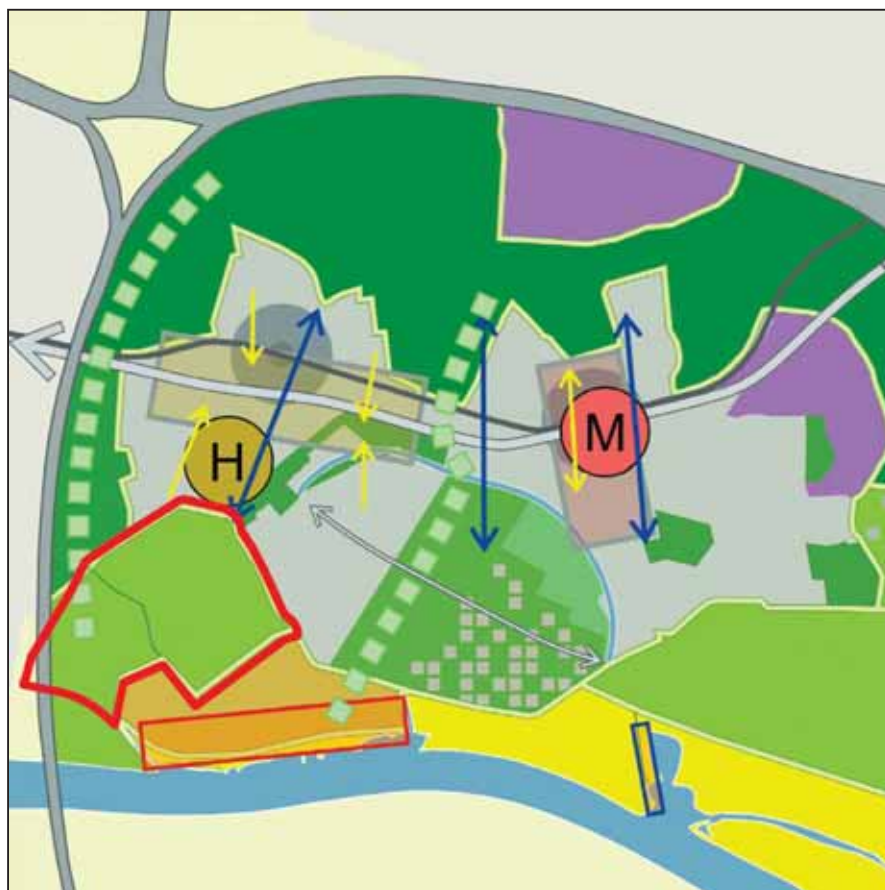
2.4 Toekomstige ontwikkelingen

De gemeente Albrandswaard heeft een Structuurvisie opgesteld (BRO, 2004) die is vastgesteld door de gemeenteraad op 1 november 2004. In dit document wordt invulling gegeven aan het adagium van de gemeente: dorpen tussen stad en groen. Polder De Kijvelanden speelt hierin een belangrijke rol als groene scheiding tussen Hoogvliet en Poortugaal. Vandaar dat De Kijvelanden in de Structuurvisie is ingetekend als 'polder': het huidige karakter wordt gewaardeerd en zo mogelijk duurzaam behouden. In de Structuurvisie is het tracé van de A4 ingetekend tussen Hoogvliet en Poortugaal. Parallel aan dit tracé wordt een 'landschappelijke en ecologische verbinding' voorgesteld tussen De Kijvelanden en Bos Valckestein ten noorden van de Groene Kruisweg.

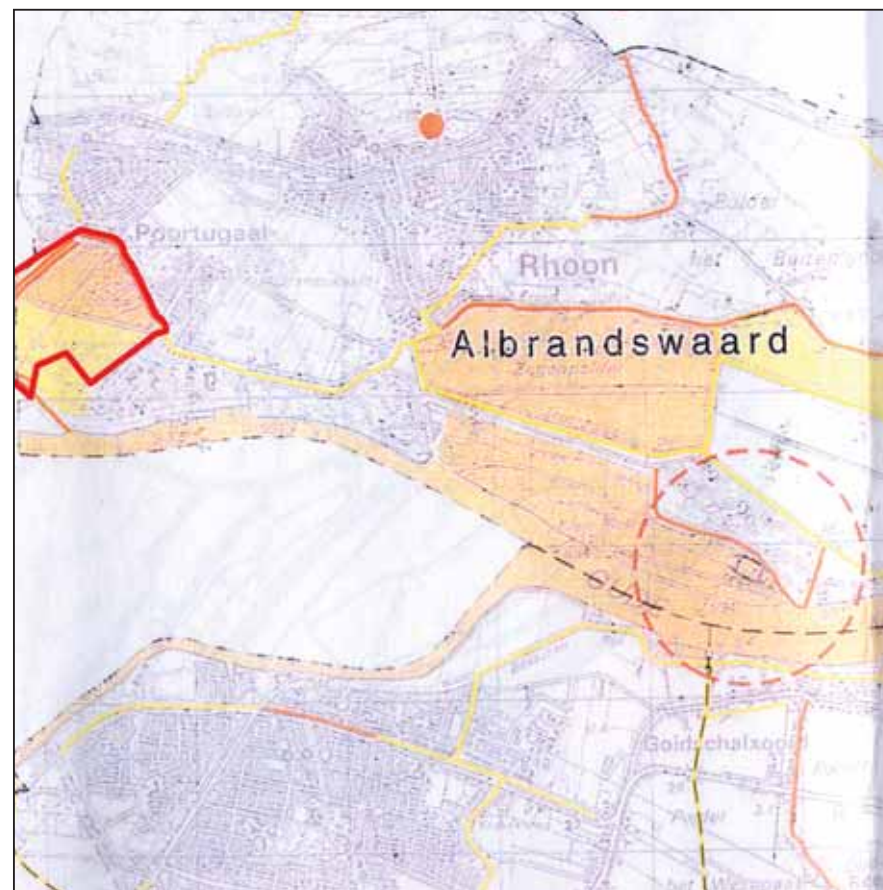
2.5 Inventarisatiegegevens

Cultuurhistorie

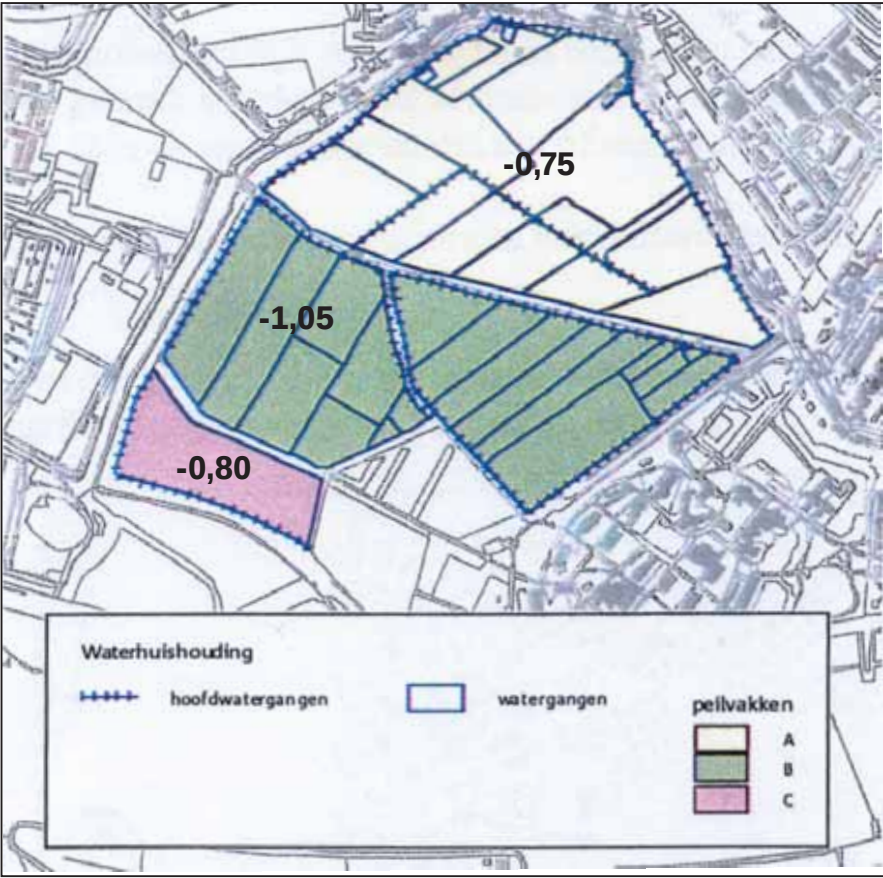
Het plangebied is onderdeel van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland. Het noordelijk deel van de polder (Binnen-Kijvelanden) krijgt hierin een hoge waardering. Als één van de weinige polders op IJsselmonde heeft dit gedeelte een gaaf bewaard gebleven verkavelingspatroon met akkers en weiden én een duidelijke relatie met de dorpskern (Spui- en afwateringssluits, havenkanaal). Het zuidelijke deel van de polder wordt redelijk hoog gewaardeerd. Dit deel is minder 'gaaf' vanwege het feit dat de dijken vergraven zijn. De Albrandswaardsedijk en de dijken langs de Poortugaalse haven worden hoog gewaardeerd.

De Kijvelanden in de Structuurvisie Albrandswaard (BRO, 2004)

Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland (Provincie Zuid-Holland, 2003)

Waterhuishouding (DLG, 1999)

Bodemkaart: kalkrijke poldervaaggronden (ijsbaan is lichte zavel, donkergroen is zware klei)(bron: Topografische Dienst en DLG)

Hoogtekaart: gemiddeld 0 tot 0,25 m -NAP, Hongerland en noordelijk gedeelte ligt hoger (bron: Topografische Dienst en DLG)

Bodem en hoogte

De bodem in het plangebied bestaat voornamelijk uit kleiige kalkrijke polderaaggronden. Enkele plekken worden gekenmerkt door zware klei. De ijsbaan heeft een andere bodemsamenstelling met lichte zavel, als gevolg van vergravingen en het extensieve gebruik sinds 1899.

Het grootste gedeelte van de polder heeft een hoogteligging van circa 0 m. NAP of iets lager. De noordelijke hoek van de polder tegen Poortugaal is hoger gelegen (tot 1 m. +NAP). Ook het Hongerland is enigszins hoger, namelijk tot circa 0,50 m. +NAP.

Water

Polder de Kijvelanden is een zelfstandig bemalingsgebied. Via de Poortugaalse haven en het Spui wordt het water aangevoerd. Het teveel aan

water wordt geloosd op de Poortugaalse haven. Het watergangensysteem in de polder is van geringe afmeting en bij hevige regenval onvoldoende. De polder kent drie waterpeilen, die zijn afgestemd op het agrarische gebruik van de gronden (DLG, 1999).

Peilvak A:

- zomerpeil 0,75 m. –NAP, winterpeil 0,75 m. –NAP;
- watertoevoer loopt vanaf het Spui en de dijsloot; de dijsloot wordt op een peil van 0,50 m. –NAP gehandhaafd; de waterafvoer loopt via een stuw en een duiker door de Slaperskade naar peilvak B.

Peilvak B:

- zomerpeil 1,05 m. –NAP, winterpeil 1,15 m. –NAP;
- watertoevoer vanuit peilvak A,

waterafvoer via gemaaltje naar Poortugaalse haven.

Peilvak C:

- zomerpeil 0,80 m. –NAP, winterpeil 0,80 m. –NAP;
- watertoevoer via kwelwater van hooggelegen Deltaterrein; waterafvoer via stuw en duiker door Nieuwe Buitenkade naar peilvak B.

Eigendomsituatie en technische infrastructuur

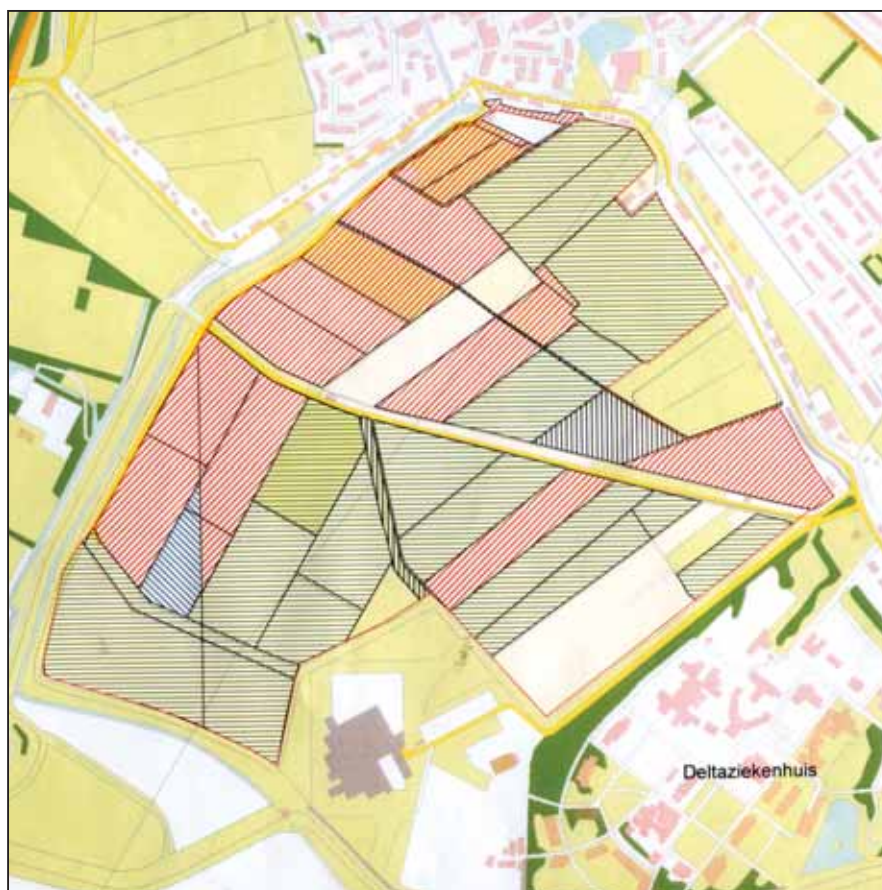
Het grootste gedeelte van het plangebied is in overheidshanden: Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL), gemeente Albrandswaard, gemeente Rotterdam en het Waterschap Hollandse Delta. Enkele kavels zijn nog particulier eigendom.

Het plangebied wordt doorsneden door een hoogspanningstracé. Maar ook

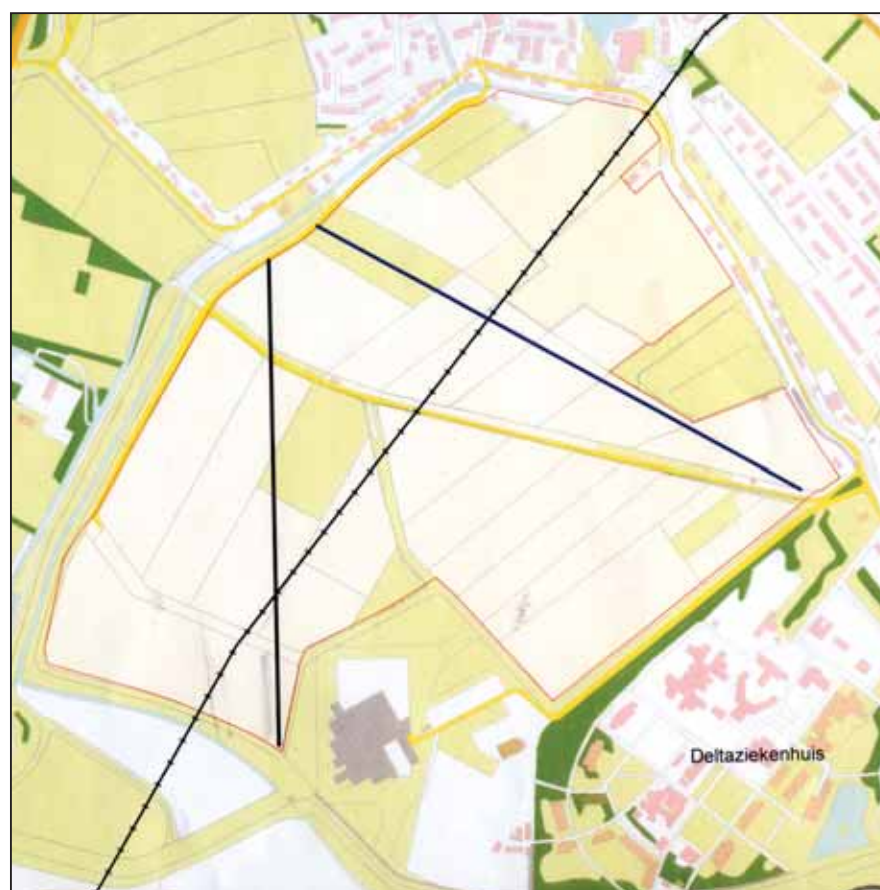
door een ondergrondse watertransportleiding en een leiding van DOW-chemical. Deze technische infrastructuur is beperkend voor de herinrichting van het plangebied.

Natuur

De meerwaarde voor natuurontwikkeling in het plangebied lijkt vooral gelegen in een nattere inrichting in het zuiden van het plangebied (Hongerland), in aansluiting op de boezem en de grienden. Voor een ecologische verbinding met Bos Valckestein liggen meer kansen ten westen van het plangebied. De deelgemeente Hoogvliet studeert op recreatieve en ecologische verbindingen in noordzuid-richting, over de Groene Kruisweg (dS+V, 2003).

Overheidseigendommen: rood is Albrandswaard, horizontale arcering is BBL, verticaal is waterschap, blauw is Rotterdam (bron: Topografische Dienst en DLG)

Leidingkaart: diagonaal bovengrondse hoogspanningstrace, noordzuid is DOW-leiding, oostwest is watertransportleiding (bron: Topografische Dienst en DLG)

Poortugaalse haven als onderdeel voor wateropgave

3. Randvoorwaarden en uitgangspunten

In het eerste ontwerpatelier zijn door betrokken partijen de wensen en eisen aan de herinrichting van De Kijvelanden benoemd. Hieronder worden deze als randvoorwaarden en uitgangspunten benoemd. Op basis hiervan is de inrichtingsvisie opgesteld.

3.1 Landinrichtingscommissie

De Landinrichtingscommissie IJsselmonde is opdrachtgever voor de herinrichting van de polder. Dit wordt gerealiseerd met subsidie van het rijk (ministerie van LNV). In principe betaalt LNV 50% van de inrichting, andere partijen betalen de overige 50%. De subsidie van LNV wordt verstrekt wanneer een aantal doelen worden waargemaakt:

- het eigendom en beheer van het

gebied in overheidshanden (Staatsbosbeheer);

- openbaarheid van het gebied;
- inrichting ten behoeve van extensief recreatief gebruik (maximaal 20 personen per hectare per dag);
- goede verbindingen met wandel- en fietsroutes in omliggende kernen.

3.2 Staatsbosbeheer

Staatsbosbeheer wordt de toekomstige eigenaar en beheerder van het plangebied. Dit biedt de garantie voor een duurzame instandhouding van de polder als groengebied. Staatsbosbeheer stelt de volgende randvoorwaarden aan de inrichting van de polder:

- behoud cultuurhistorisch landschapspatroom;
- goede bereikbaarheid en toegankelijkheid voor de recreant (wandelaar

en fietser) en de beheerder (maaier, jeep);

- een inrichtingsniveau dat is afgestemd op een gemiddelde opvangcapaciteit van maximaal 20 personen per hectare per dag;
- wens tot ecologische meerwaarde (bijvoorbeeld verbinding en/of stepping stone naar Oude Maas en/of Bos Valckestein);
- beheer moet financieel haalbaar zijn.

3.3 Waterschap Hollandse Delta

Het Waterschap heeft bureau Waardenburg opdracht gegeven nader onderzoek te verrichten naar de wateropgave voor het plangebied en de omgeving. Hierin zijn twee zoekrichtingen uitgezet:

- basisopgave: waterberging Kijvelanden;
- extra opgave: wateropgave voor omgeving.

De basisopgave is als volgt. Bij gelijkblijvende functie in het gebied zal er ten aanzien van de te verwachten klimaatveranderingen meer waterberging in de polder De Kijvelanden moeten worden aangelegd. De wateropgave moet worden ingevuld volgens het principe 'vasthouden, bergen en afvoeren'. Nader onderzoek moet duidelijkheid geven over het benodigde oppervlakte waterberging. Gedacht wordt aan minimaal 1,4 hectare.

De extra opgave is als volgt. Het Waterschap streeft naar een goede peilbeheersing en biologisch gezond oppervlaktewater in de polder en het omliggende, stedelijke gebied. Het doel is om de schoonwatertoevoer naar Poortugaal en de deelgemeente Hoogvliet te vergroten. Hiertoe dient wateroppervlakte toegevoegd te worden. Het vergroten van de capaciteit van het boezemwater van de

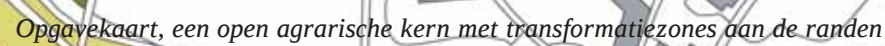
Poortugaalse haven heeft hierin de voorkeur.

Nader onderzoek vindt plaats naar het benodigde ruimtebeslag, gedacht wordt aan circa 4 hectare. Het Waterschap heeft aangegeven de capaciteit van de boezem te willen vergroten door het Hongerland (circa 5 hectare) aan de boezem toe te voegen. In dat geval hoeft de bergingscapaciteit van de overige Kijvelanden niet toe te nemen; de bemalingscapaciteit van de polder wordt wel vergroot. Tevens kan dan invulling worden gegeven aan de waterkwaliteitsopgave: water van voldoende diepte, visoverwinteringsplaatsen, natuurvriendelijke oevers, et cetera.

Algemene randvoorwaarden van het Waterschap zijn dat er een goed watersysteem gerealiseerd wordt met goede waterkerende dijken, waterlopen moeten met elkaar in verbinding staan. Ook moet het watersysteem goed beheerbaar zijn (kades en waterlopen).

Extensieve recreatie

3.4 Delta Psychiatrisch centrum

Het Delta Psychiatrisch centrum is op zoek naar een vervangende locatie voor de zogenaamde boerderij voor werkactiviteiten. Deze is nu gesitueerd op het eigen complex. De Kijvelanden komt in aanmerking, bij voorkeur een locatie aan de Kijvelandsekade. De boerderij bestaat uit stallen, uitloopweiden, werkruimtes, opslagruimtes, een boomgaard, volkstuinjes, een tijdelijke tentoonstellingsruimte, et cetera. Patienten worden ingezet voor het beheer en onderhoud van het terrein en de beesten. De zorgboerderij is recreatief aantrekkelijk en openbaar toegankelijk. Een ieder is welkom mits men zich houdt aan fatsoensnormen. Delta heeft een beveiligingsbedrijf dat dag en nacht zorgdraagt voor de bewaking van het terrein.

3.5 Actiegroep De Kijvelanden

De actiegroep De Kijvelanden is in 1999 opgericht naar aanleiding van een door DLG opgesteld inrichtingsplan voor Polder De Kijvelanden. De actiegroep verzette zich tegen de verbossing en vernatting van de polder, daarbij nadrukkelijk gesteund door de Denkgroep Burgers Albrandswaard, het Platform Polders Albrandswaard en de bewoners van Poortugaal met 2771 handtekeningen. Alle politieke partijen schaarden zich vervolgens achter de actiegroep. De actiegroep heeft een lijst met uitgangspunten benoemd voor de (her)inrichting van De Kijvelanden. In hoofdlijnen komt het neer op het behoud van het huidige agrarische polderlandschap, het terugbrengen van een deel van de boomgaard aan de

Albrandswaardsedijk, het terugbrengen van de dichtgestorte wielen aan de Kijvelandsekade en het toegankelijk maken van het gebied met behulp van (onverharde) wandelroutes en een ruiterroute.

3.6 Gemeente Albrandswaard

De Structuurvisie is richtinggevend voor het beleid van de gemeente Albrandswaard. Met betrekking tot De Kijvelanden staat hierin vermeld dat het huidige karakter van de polder gewaardeerd wordt en zo mogelijk duurzaam behouden.

In de structuurvisie is het trace van de A4 ingetekend tussen Hoogvliet en Poortugaal. Echter, het is onzeker of de A4 daadwerkelijk gerealiseerd gaat worden. Gebeurt dit wel dan is een ondergrondse variant ter plekke van

het plangebied het meest waarschijnlijk. Dit heeft te maken met de onderdoorgangen ter plekke van de metrosporen, de Groene Kruisweg en de Oude Maas. De conclusie is dat in de inrichtingsvisie op het maaiveld geen rekening gehouden wordt met de A4.

In de Structuurvisie staat parallel aan het A4-trace een 'landschappelijke en ecologische verbinding' ingetekend tussen De Kijvelanden en Bos Valckestein. De meeste kansen voor een dergelijke verbinding lijken echter gelegen westelijk van het plangebied, in de deelgemeente Hoogvliet (zie onder 2.5).

Stallen als onderdeel van de Zorgboerderij

Behoud van het agrarische polderlandschap

4. Inrichtingsvisie

De inrichtingsvisie voor Polder De Kijvelanden wordt gekenmerkt door een hoge waardering voor het bestaande agrarische polderlandschap. De polder is nog zeer gaaf van karakter. De inrichting en het beheer zijn subtiel in evenwicht. Herinrichting of andere vormen van beheer dienen dit evenwicht en het huidige karakter niet of slechts minimaal te verstoren. De inrichtingsvisie probeert derhalve bestaande kwaliteiten te behouden en te versterken. Heel zorgvuldig worden nieuwe elementen aan het landschap toegevoegd.

4.1 Ruimtelijk concept

Het ruimtelijke concept voor De Kijvelanden is kortweg een open agrarisch landschap in het hart van de polder en (nieuwe) passende ontwikkelingen aan de randen.

Het agrarische polderlandschap wordt grotendeels behouden. Dit betekent behoud van de dijken, het verkavelingspatroon en het agrarische gebruik met akkers en weiden. Ook het open karakter van de polder wordt gekoesterd, evenals de waardevolle relatie tussen deze openheid en het dorp Poortugaal. Tevens wordt de openheid gehandhaafd bij de entrees

van de polder en langs de dijken. Hierdoor blijft het lijnenspel van de dijken zichtbaar.

Cultuurhistorische elementen worden gereconstrueerd: de wielen aan de Kijvelandsekade worden teruggebracht, evenals het onderscheid tussen ontwateringssloten en hoofdverzamelsloten.

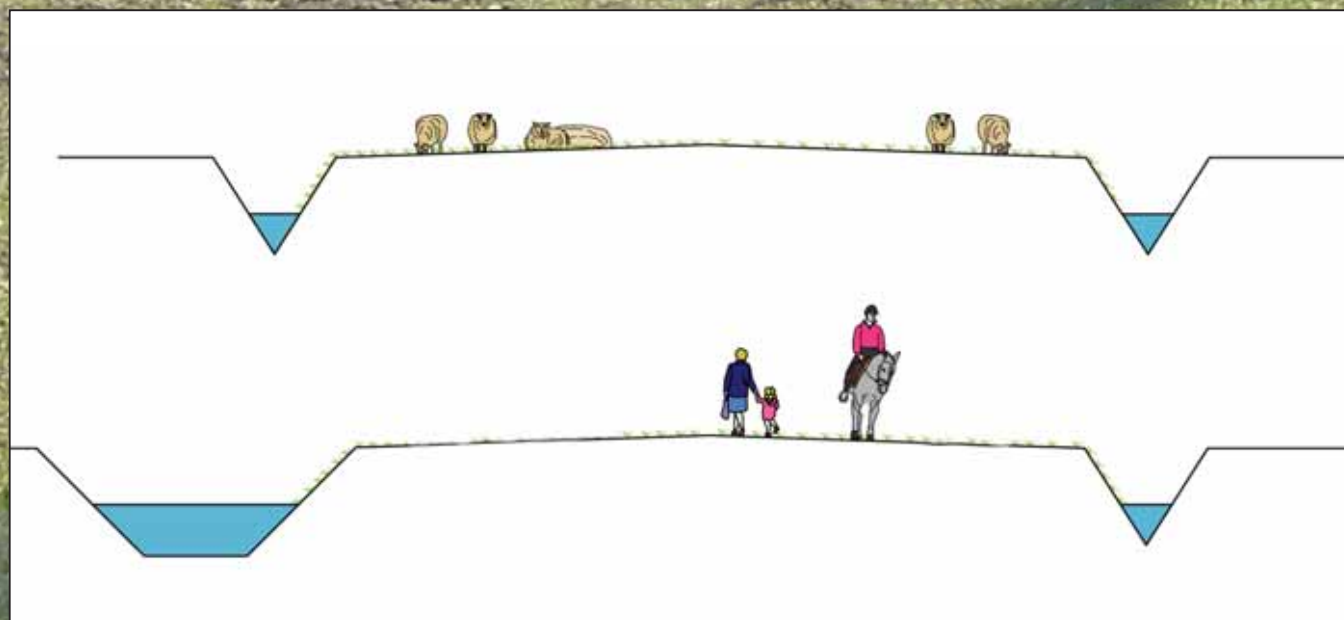
De Slaperskade wordt voorzien van een dubbele rij knotwilgen. De brede grasstrook hierlangs wordt toegankelijk gemaakt met een onverhard wandelpad en een ruiterspad. Dijken en akkers worden toegankelijk gemaakt via onverharde wandelpaden.

Aan de randen van de polder worden elementen toegevoegd die de recreatie- en natuurwaarden van het landschap meerwaarde geven: een boomgaard aan de Albrandswaardsedijk, een natte inrichting van het Hongerland en een Boerderij voor werkactiviteiten aan de Kijvelandsekade.

Hieronder wordt de inrichtingsvisie nader toegelicht per onderdeel en deelgebied.

	Akkers en weiden		Opgaande beplanting		Vlonderpad		Wielen
	Hoogstam/Laagstam boomgaard		Bomenrij		Wateropgave in het Hongerland, inrichting indicatief		Follies
	Volkstuinen/Hobbyboer		Bomenscherf		Boerderij voor werkactiviteiten, inrichting indicatief		Hoogspanning
	Ijsbaan		Extensief grasland - Plas/dras		Wandel- en fietspad, verhard		Spui- en inlaatsluis/Electriciteitsmast
	Dijken		Water		Wandelpad, onverhard		Dwarsprofielen
	Opgeworpen dijk, hoogte nader te bepalen		Riet		Verkavelingspatroon		

Legenda

Dwarsprofiel 2: dijken worden toegankelijk voor wandelaars en begraasd door schapen

4.2 Netwerk van dijken

Het landschap van IJsselmonde is het resultaat van de eeuwenoude inpolderingsgeschiedenis. In De Kijvelanden is deze geschiedenis nog goed leesbaar. Het belangrijkste uitgangspunt van de inrichtingsvisie is om bestaande kwaliteiten en karakteristieken te versterken, zichtbaar en toegankelijk te maken.

In de huidige situatie zijn enkele (vergraafde) dijken niet toegankelijk: de dijk tussen Buiten-Kijvelanden en Slobbergorzen, de dijk tussen

Slobbergorzen en het Hongerland, de dijk rondom Delta en de dijk langs de Portugaalse haven. Het voorstel is om deze dijken toegankelijk te maken voor wandelaars, zonder dat verharde paden worden aangelegd. Wel worden de bestaande hekwerken aangepast zodat de dijken goed toegankelijk zijn voor de wandelaar en de beheerder.

Het huidige beheer van de dijken met behulp van schapen wordt gecontinueerd. Ook dit is een van de karakteristieken en beeldbepalende elementen van het landschap van De Kijvelanden.

Met betrekking tot de combinatie van wandelaars en schapen op het netwerk van dijken moet nader overleg gevoerd worden met de toekomstige beheerder Staatsbosbeheer. Het ligt voor de hand om tot een uitgekiend beheerregime te komen waarin bepaalde dijkdelen periodiek voor wandelaars worden afgesloten. Een fysieke scheiding tussen schapen en wandelaars met behulp van sloten, hagen of hekken is niet acceptabel vanuit landschappelijk oogpunt.

Netwerk van dijken

Visualisatie huidig en nieuw: netwerk van dijken toegankelijk voor wandelaars

Dijken toegankelijk maken via struinpaden en aangepaste hekwerken

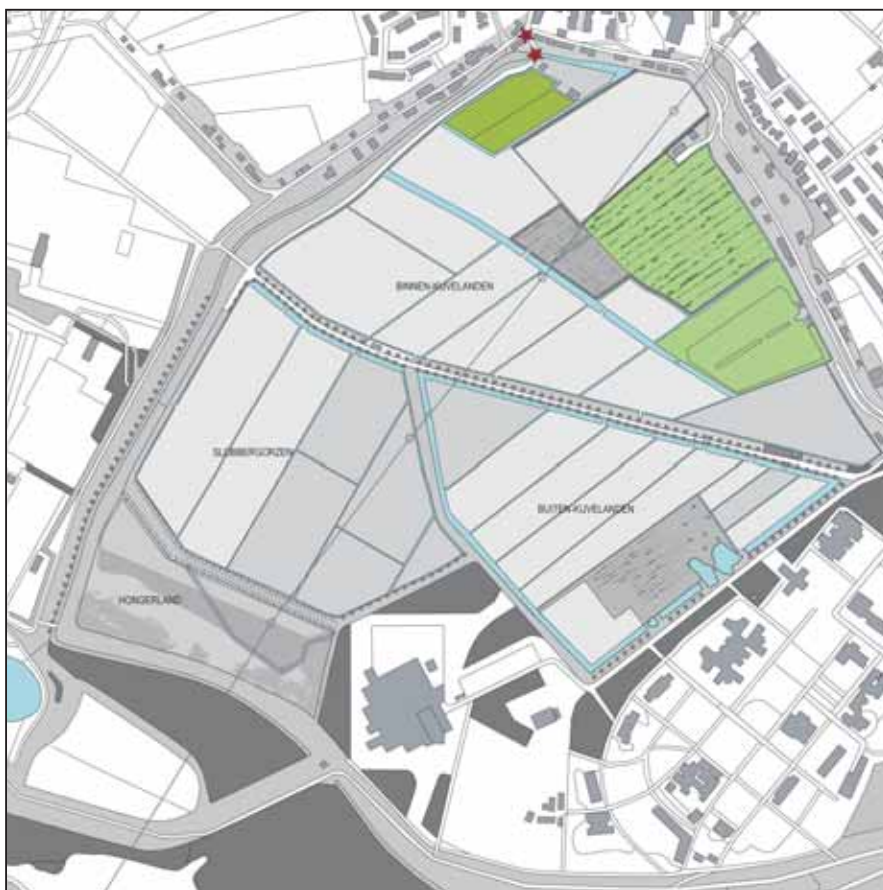
4.3 Cultuurhistorie

Het huidige landschap is het gave resultaat van de cultuurhistorische ontwikkeling tot nu toe. Echter, een aantal cultuurhistorische elementen is vervaagd of verdwenen. Met de herinrichting van de polder kunnen deze elementen worden gereconstrueerd.

In de inrichtingsvisie zijn de drie wieden aan de Kijvelandsekade teruggebracht. Ze worden onderdeel van de parkachtige structuur die wordt voorgesteld bij de ontwikkeling van de boerderij voor werkactiviteiten (zie 4.9). Ook wordt het oorspronkelijke onderscheid tussen ontwateringssloten en verzamelsloten (zie ook oude topografische kaart op pagina 8) weer hersteld. De verzamelsloten worden

verbreed. Bijkomend voordeel is dat de bergingscapaciteit tijdens regenbuien hierdoor wordt vergroot.

Aan de Albrandswaardsedijk wordt een deel van de boomgaard teruggebracht. De boomgaard is in 2004 gekapt. De bomenschermen die de fruitbomen tegen de wind beschermen worden gehandhaafd en krijgen de oorspronkelijke functie terug. Deze ingreep doet recht aan de geschiedenis van de plek. Van oudsher tref je op dit soort plekken tussen dorp en polder een overgangsgebied aan. In de situatie van Poortugaal bestaat het overgangsgebied uit kleinschalige volkstuinen, de boomgaard en de ijsbaan.

Cultuurhistorische elementen

Cultuurhistorische elementen: electriciteitsmast en sluisje

Karakteristieke afwisseling van akkers en weiden

4.4 Akkers en weiden

De huidige combinatie van akkers en weiden wordt gehandhaafd. Deze combinatie wisselt per seizoen en is een van de beeldbepalende karakteristieken van De Kijvelanden. De verhouding tussen akkers en weiden is grofweg 2:1. In combinatie met de grote variëteit aan gewassen op de akkers resulteert dit in een zeer aantrekkelijk agrarisch polderlandschap.

De akkers en weiden worden nu bewerkt door pachters. Het uitgangspunt is dat ook in de toekomst agrarisch medegebruik mogelijk blijft. De

randvoorwaarden waaronder dit gebeurt moeten nader worden afgestemd tussen de nieuwe eigenaar (Staatsbosbeheer) en de toekomstige pachters. Uitgangspunt van deze inrichtingsvisie is dat binnen de huidige vormen van agrarisch gebruik (zie hierboven, variëteit aan gewassen, verhouding akkers-weiden) de recreatie- en natuurwaarden worden geoptimaliseerd. Bijvoorbeeld door akkerlandenbeheer met struinpaden, een ecologisch maaien graasregime van de weiden, et cetera.

Een ander landschapskenmerk van De Kijvelanden zijn de smalle ontwaterings-

ringssloten en zeer steile taluds. Ook dit kenmerk is beeldbepalend. Tussen de akkers en de weiden worden derhalve geen natuurvriendelijke oevers voorgesteld. Natuurvriendelijke oevers zijn wel mogelijk in het Hongerland, waar de wateropgave vormgegeven gaat worden (zie 4.8).

Afwisselend patroon van akkers en weiden

Visualatie huidig en nieuw: struinpaden over akkerranden

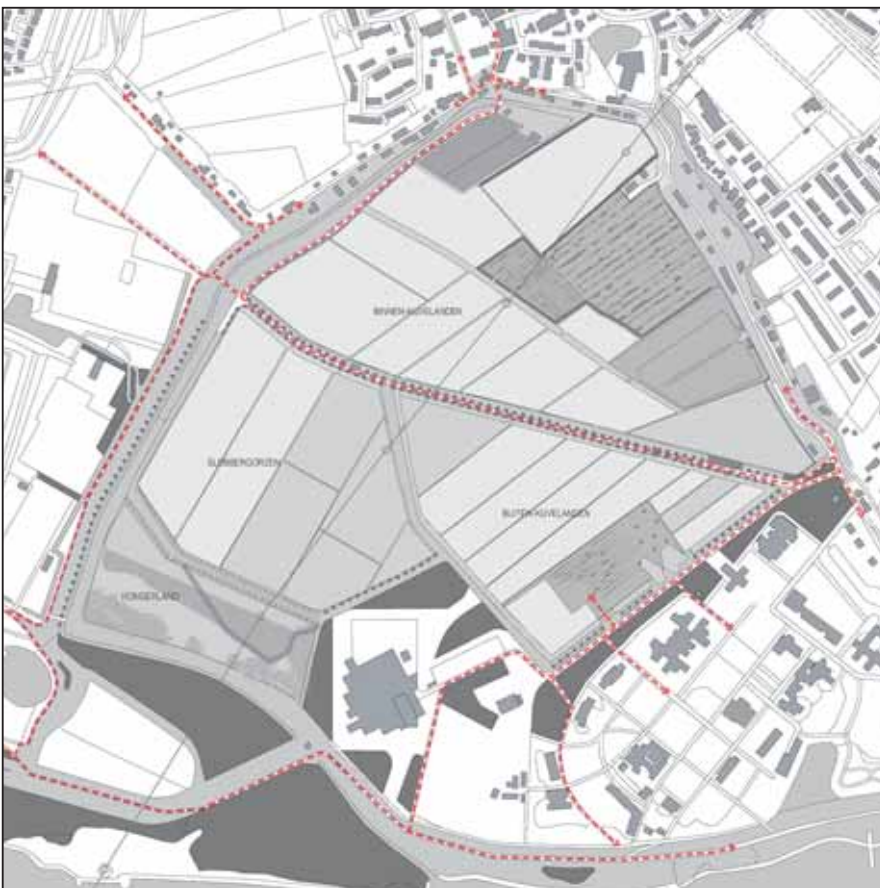
Onverharde paden om te struinen

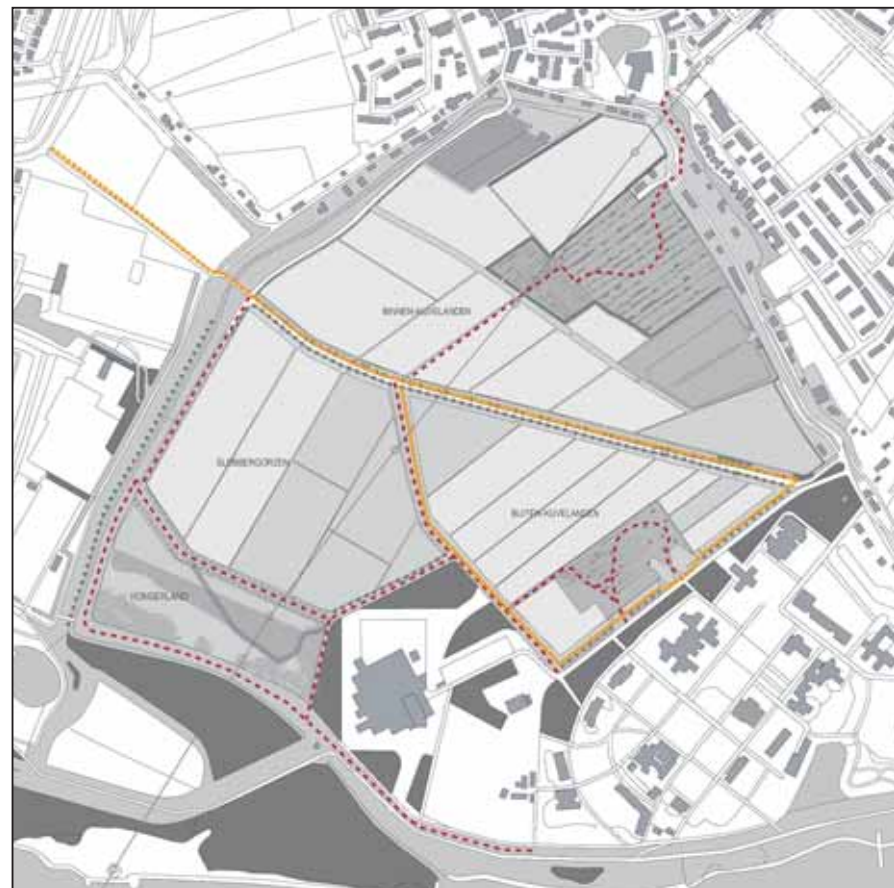
Ruiterroutes

Vlonderpad in het Hongerland

Fiets en wandelpaden, verhard

Wandelroutes (rood) en ruiterroutes (oranje), onverhard

4.5 Recreatie

De recreatieve toegankelijkheid van het plangebied wordt versterkt zonder dat verharding wordt toegevoegd. De huidige verharde wegen, de Slaperskade en de Kijvelandse Havendijk blijven toegankelijk voor bestemmingsverkeer, fietsers en wandelaars. Buiten het plangebied, in Hoogvliet, wordt een wandel-, fiets- en ruiterspad aangelegd in aansluiting op de Slaperskade.

De dijken worden toegankelijk voor wandelaars. In de zuidwesthoek van het plangebied wordt een brugverbinding gemaakt over de Poortugaalse Haven, zodat aangetakt wordt op de recreatieve structuur van Hoogvliet. Ook over de Albrandswaardsedijk wordt een nieuwe entree van De

Kijvelanden gemaakt, in aansluiting op de recreatieve paden ten noorden van de dijk. Een aandachtspunt in de vormgeving van deze entree is de verkeersveiligheid op de Albrandswaardsedijk.

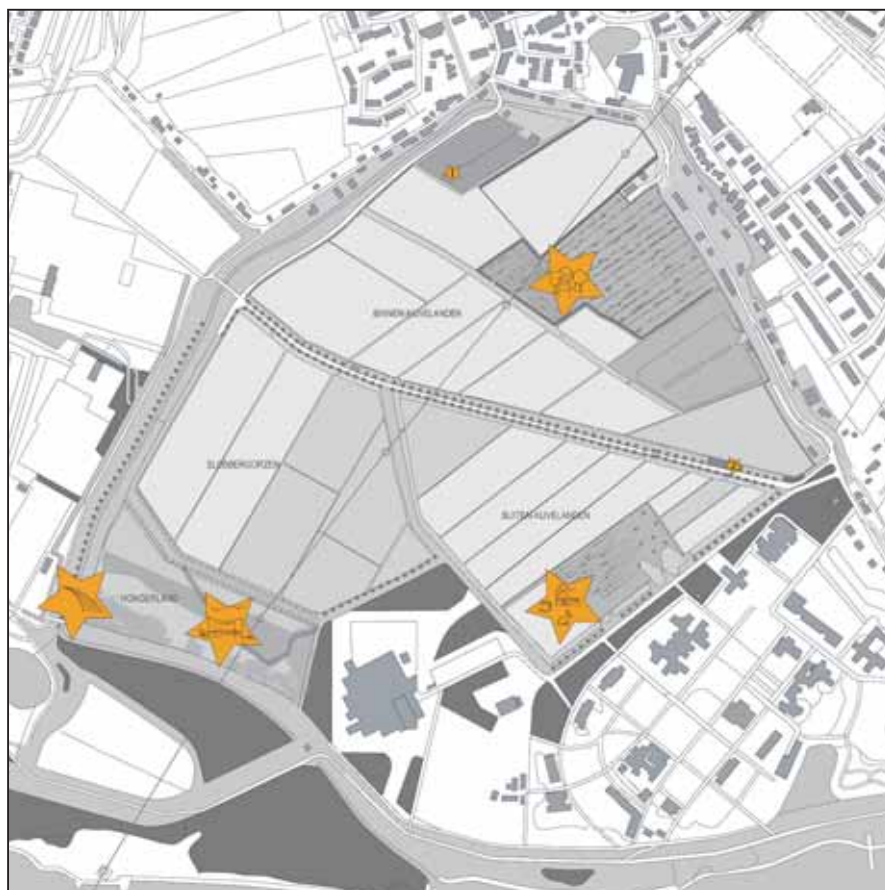
In overleg met de toekomstige pachters worden de akkers en weiden toegankelijk gemaakt via struinpaden aan de randen van de percelen. Voorgesteld wordt om ruiterroutes mogelijk te maken over de Slaperskade, de Kijvelandsekade en de dijk tussen Buiten-Kijvelanden en Slobbergorzen. Hierdoor ontstaat een circuit van ruiterroutes in aansluiting op de boerderij voor werkactiviteiten en de toekomstige manege in Hoogvliet.

Aan de randen van het gebied vinden ontwikkelingen plaats die recreatieve meerwaarde hebben: de boomgaard, de wateropgave in het Hongerland en de boerderij voor werkactiviteiten aan de Kijvelandsekade. Deze ontwikkelingen worden in de volgende paragrafen nader toegelicht.

Op een viertal plekken wordt een follie voorgesteld: een gebouwd element dat de karakteristiek van de plek benadrukt. De follies zijn van dezelfde 'familie' maar onderscheidend als gevolg van de functie en de situering. In het Hongerland wordt een vlonderpad met vogelobservatiehut voorgesteld, in aansluiting op de waterrijke en vogelvriendelijke inrichting. In de boomgaard wordt een uitzichtplek gemaakt: in de kruinen van de hoogstambomen met uitzicht over de laag-

stambomen richting de Oude Maas. De andere twee follies zijn de Boerderij en de brug over de haven richting Hoogvliet, op een van de mooiste plekken van het plangebied.

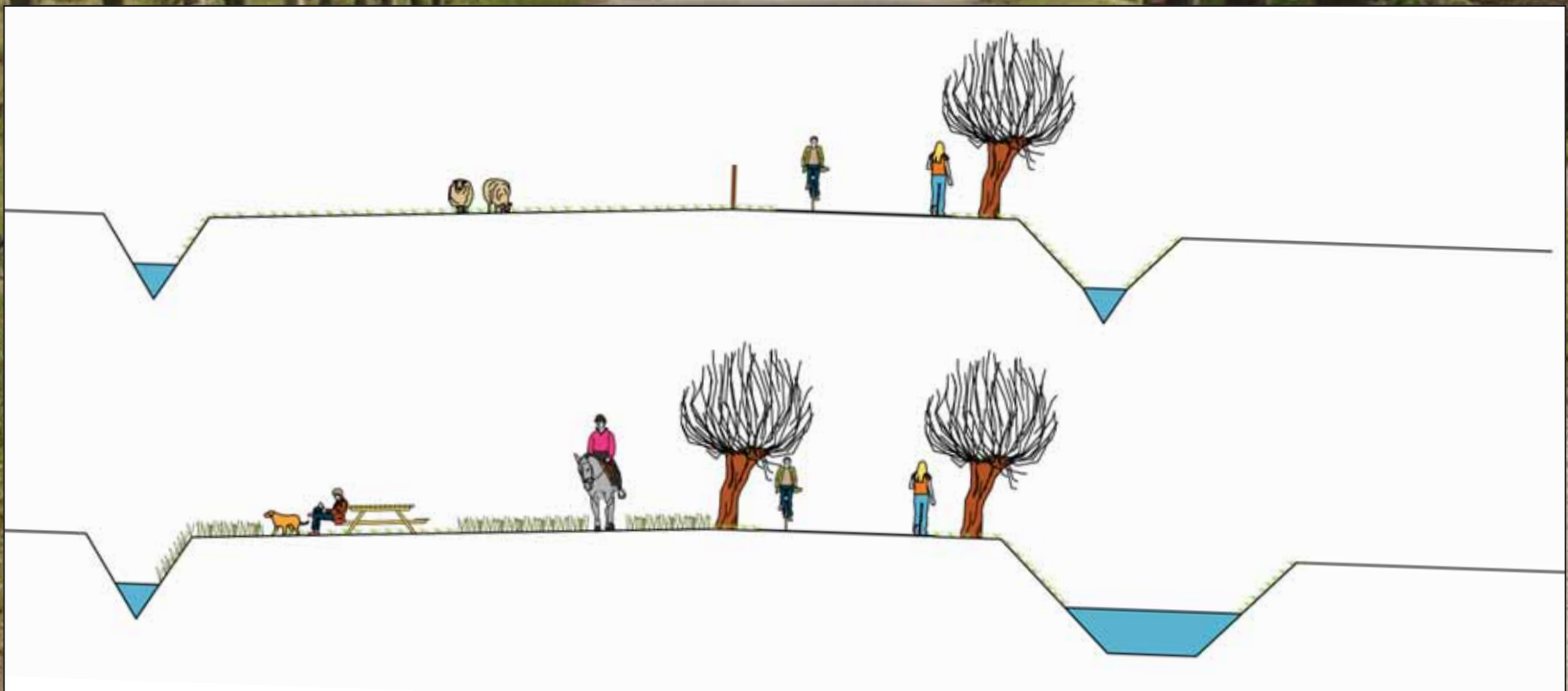
De vormgeving van de follies is een zeer specifieke ontwerpopgave. Hieronder worden enkele referentiebeelden getoond. Gedacht wordt aan het gebruik van hout, maar ook aan staal om een ranke, fijne vormgeving mogelijk te maken. In ieder geval worden de follies openbaar toegankelijk.

Follies

Follies: gebouwde elementen in harmonie en/of contrast met omgeving

Dwarsprofiel 3, Slaperskade: huidig en nieuw

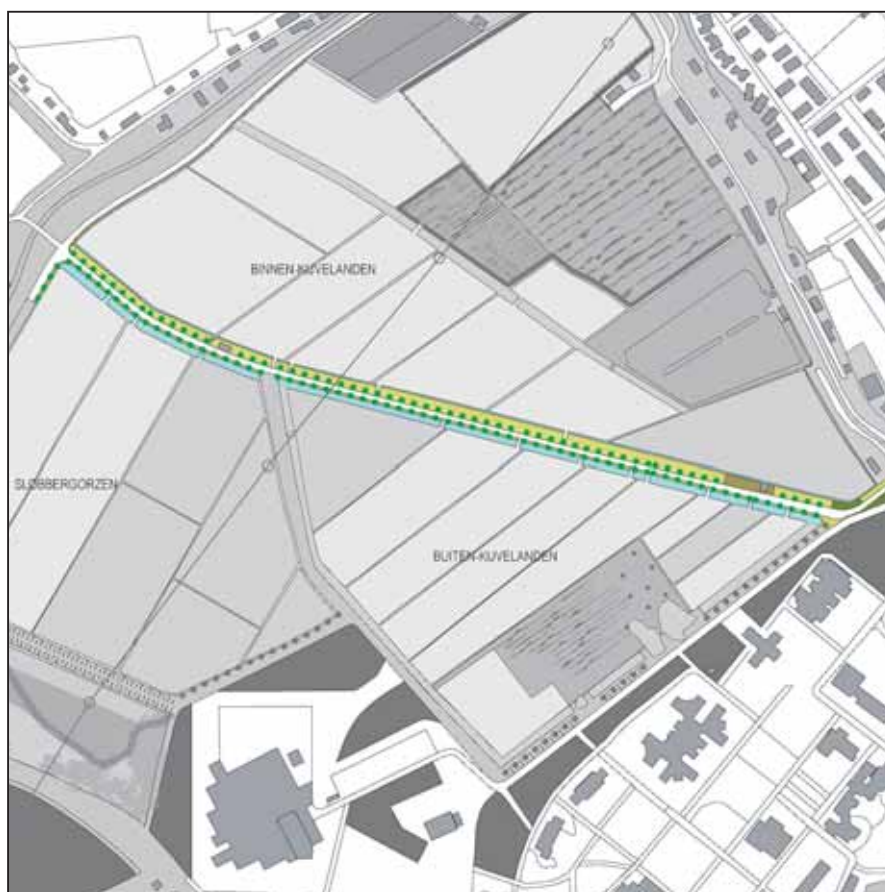
4.6 De Slaperskade

De knotwilgenrij langs de Slaperskade is beeldbepalend maar onderbroken. De brede groenstrook ten noorden van de verharding kent een diffuus gebruik met enkele volkstuinjes, grasland, kleine akkertjes, een hobbyboer en een schuur met verkoop van agrarische producten.

De onderbroken knotwilgenrij wordt aangevuld en verdubbeld aan de noordzijde. Hierdoor ontstaat een intiemer en aantrekkelijker recreatief milieu. De berm aan de noordzijde van de verharding wordt geheel ingericht met een extensief bloemrijk grasmengsel. De strook wordt toegankelijk gemaakt via een struinp pad, een ruiterroute en eventueel enkele banken.

De verzamelsloot aan de zuidzijde van de Slaperskade wordt verbreed. Dit is een herstel van de historische situatie waarin meer onderscheid was tussen ontwateringssloten tussen de kavels en verzamelsloten.

De hobbyboer wordt gehandhaafd langs de Slaperskade. Hij geeft invulling aan recreatieve behoeften in Poortugaal. In overleg moet gestreefd worden naar een aantrekkelijker karakter van zijn perceel met een duidelijk voorzijde aan de Slaperskade.

De Slaperskade

Visualisatie huidig en nieuw: dubbele bomenrij, verbrede watergang, toegankelijke berm

Visualisatie huidig en nieuw: een hoogstamboomgaard met recreatieve route

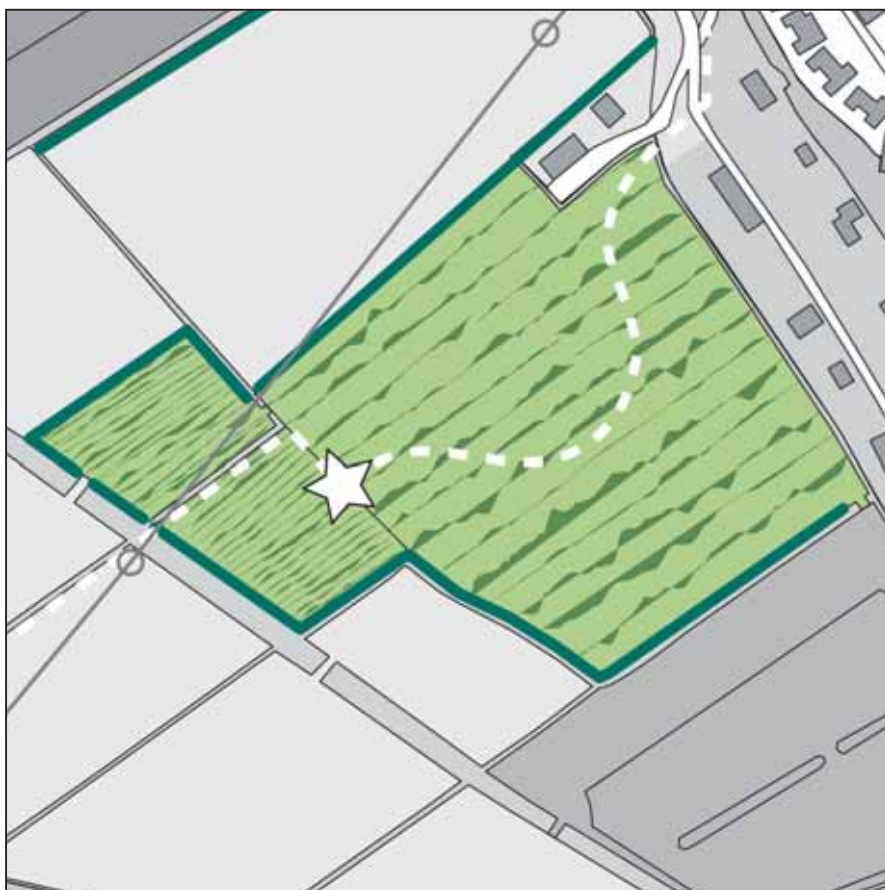
4.7 De Boomgaard

Aan de Albrandswaardsedijk wordt ter plekke van de voormalige boomgaard een boomgaard teruggebracht met hoogstam fruitbomen. Tussen en onder de bomen komt gras waarop schapen kunnen grazen. De boomgaard wordt onderhouden door de Actiegroep De Kijvelanden. De bestaande laagstamboomgaard, centraal in Binnen-Kijvelanden, wordt gehandhaafd.

Door de boomgaard wordt een recreatieve route gemaakt in aansluiting op de recreatieve structuur van Poortugaal. De route takt aan op de Slaperskade via een pad langs de akkerrand. Op de grens van de hoog- en laagstamboomgaard wordt een folie gesitueerd. Deze folie is openbaar

toegankelijk, staat tussen de kruinen van de hoogstamboomgaard en biedt uitzicht over de laagstamboomgaard. De folie biedt tevens ruimte voor onderhoudsmaterieel en/of overkapping voor schapen.

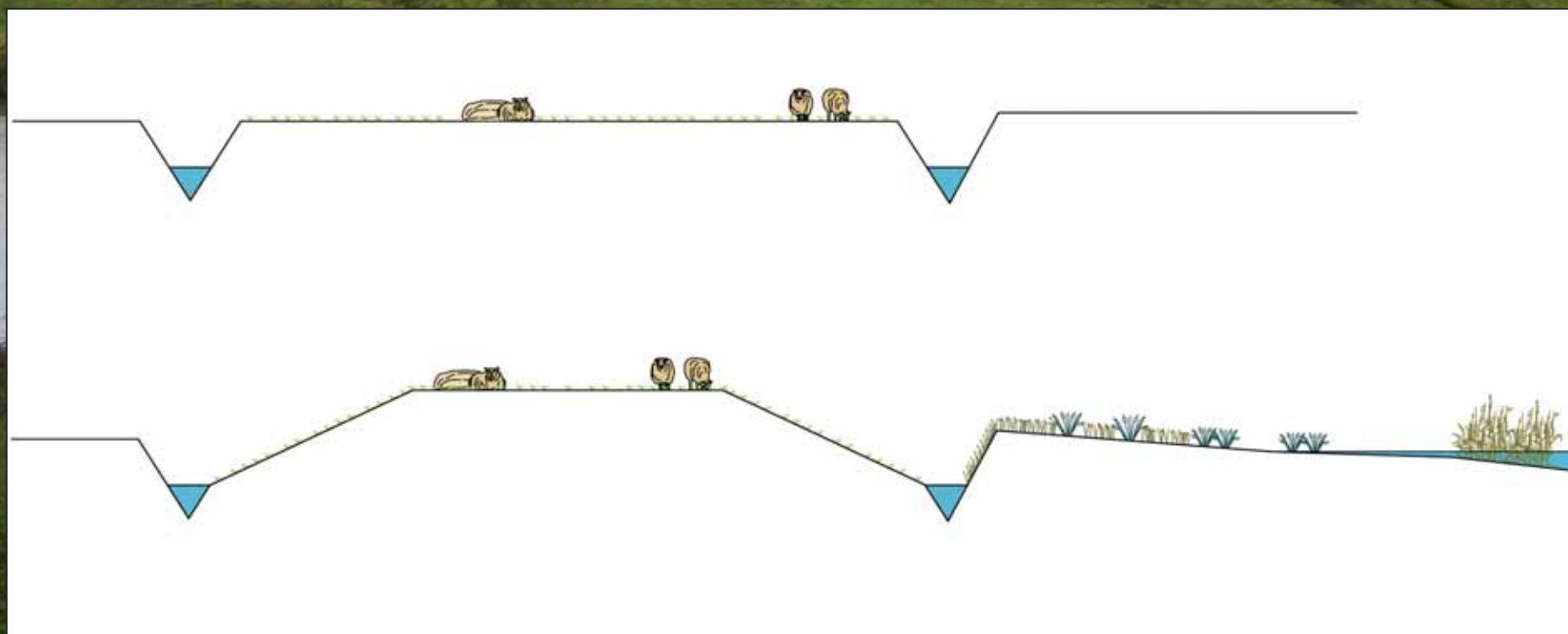
De sloot achter de huizen aan de zuidzijde van de Albrandswaardsedijk wordt verbreed.

De boomgaard met bomenschermen aan de Albrandswaardsedijk

Referentiebeeld boomgaard met recreatieve route; boven: folie als uitkijkpunt

Dwarsprofiel 1, dijk tussen Slobbergorzen en Hongerland: mate van ophoging nader te bepalen

4.8 Wateropgave in het Hongerland

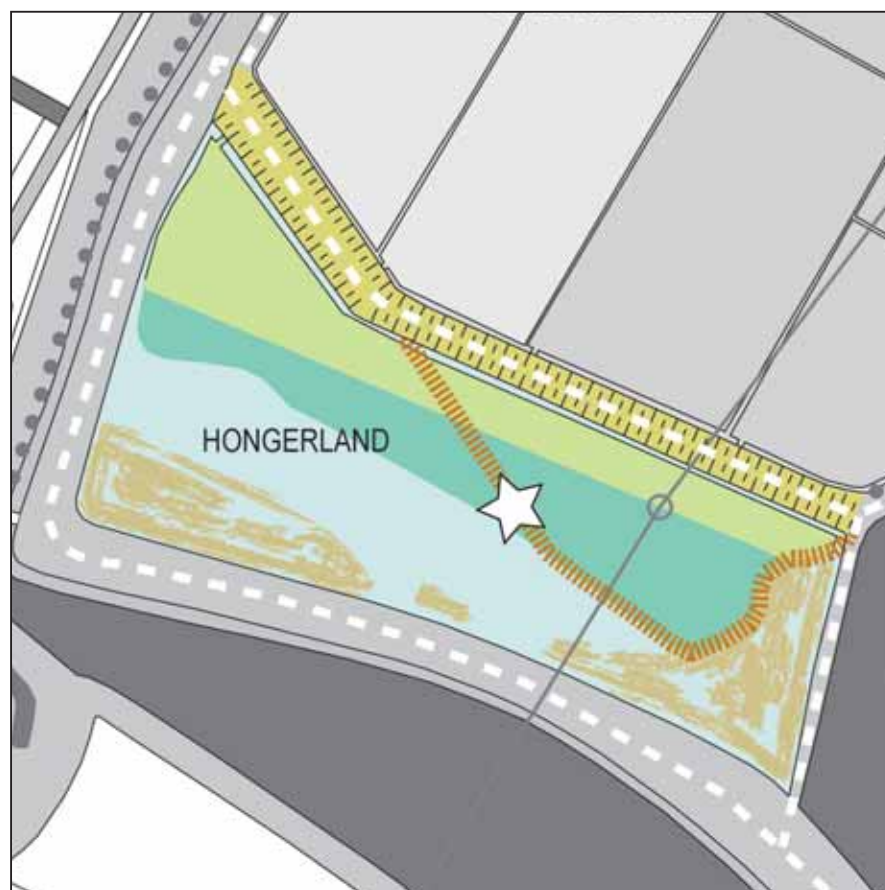
Ondanks het feit dat het Hongerland enigszins hoger ligt dan het aangrenzende plangebied lijkt dit de meest geschikte locatie om te voldoen aan de wateropgave. Ten eerste vanwege het formaat van de polder: circa 5 hectare. Ten tweede omdat een natte inrichting van deze polder ecologische meerwaarde heeft in aansluiting op de natuurgebieden aan de Oude Maas. En ten derde omdat deze polder van oudsher een natter karakter heeft gehad; tot ver in de 19e eeuw was het Hongerland niet ingepolderd en dus onderdeel van de boezem.

De wateropgave is benoemd onder 3.3. Op dit moment wordt door Bureau Waardenburg onderzoek verricht naar het exacte programma van eisen (kwantitatief en kwalitatief). Hierin wordt

onderscheid gemaakt in een basisopgave voor het plangebied, en een extra opgave voor de omgeving.

Met betrekking tot de extra opgave is er naar verwachting een areaal nodig van circa 4 hectare met open water, rietvegetaties, plasdras-situaties en nat grasland. Nader onderzoek moet uitwijzen hoe de verbinding met het boezemwater van de Poortugaalse Haven moet worden vormgegeven.

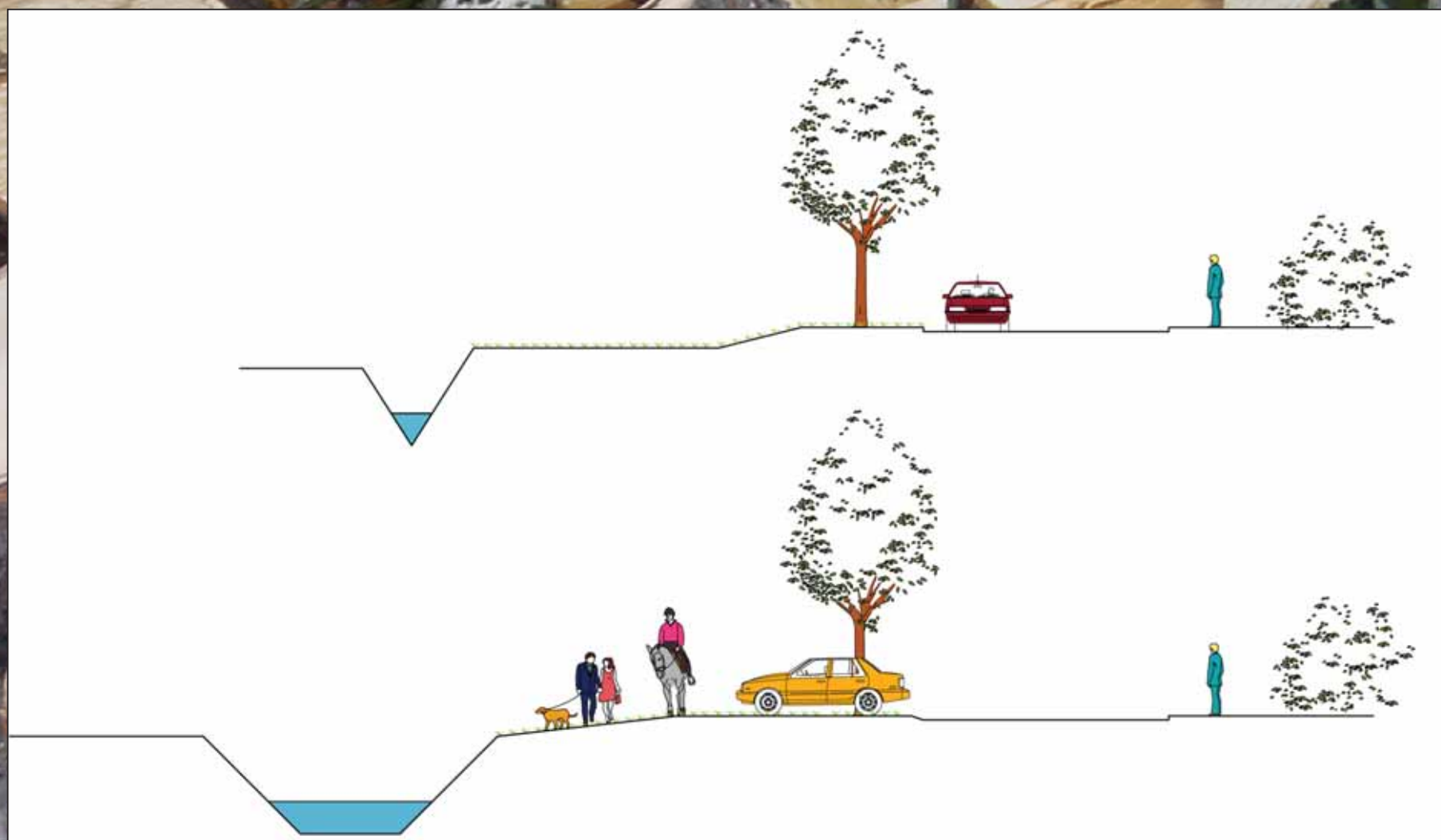
De plattegrond van het Hongerland in de inrichtingsvisie voldoet aan dit programma van eisen maar heeft een indicatief karakter in afwachting op de onderzoeksresultaten van Bureau Waardenburg. Een belangrijk aandachtspunt hierin zijn de beperkingen voor de herinrichting van de ondergrondse leiding van DOW-chemical. De onderzoeksresultaten kunnen worden verwerkt in het definitieve inrichtingsplan voor De Kijvelanden.

Wateropgave in het Hongerland

Referenties voor natte inrichting met vlonderpad en vogelobservatiehut (folie)

Dwarsprofiel 4, Kijvelandsekade: huidig en nieuw

4.9 Boerderij voor werkactiviteiten

Het Delta Psychiatrisch centrum is op zoek naar een nieuwe locatie voor de bestaande Boerderij. De zorgboerderij wordt onderhouden met en door patiënten van de instelling. Zoals het gehele Delta-terrein is de Boerderij voor werkactiviteiten openbaar toegankelijk en recreatief aantrekkelijk. Een goede referentie is de nieuwe kas op het Delta-terrein.

Het streven is om een aantrekkelijk en ruim opgezet complex te maken. Met een gebouw met stallen, opslag voor materieel, een werkplaats, een tentoonstellingsruimte, et cetera. Rondom het gebouw worden uitloopweiden, een boomgaard, erfinrichting en volkstuinen gesitueerd. Het defini-

tieve programma van eisen wordt nog opgesteld door Delta. Bijgevoegde plattegrond heeft derhalve een indicatief karakter.

De globale uitgangspunten voor het terrein zijn als volgt. Het gebouw wordt in de zichtlijn vanaf het Delta-complex gesitueerd. Tussen dijken en gebouw is openheid gepland met behulp van uitloopweiden. Op deze manier blijft het lijnenspel van de dijken zichtbaar. Aan de noordoost-zijde wordt het gebouw 'ingepakt' met een boomgaard. Hierdoor wordt de dominantie van het gebouw verzacht. De gereconstrueerde wielen langs de Kijvelandsekade vormen een mooie en parkachtige aanleiding tot de entrees van het terrein. Via eenvoudige ingrepen is een verdere koppeling aan de recreatieve structuur van Delta te realiseren.

De benodigde parkeerplaatsen worden langs de Kijvelandsekade gesitueerd, tussen de bomen. De hoeveelheid verharding op het terrein blijft hierdoor minimaal. Over de 'bouwweg' langs de Kijvelandsekade worden een struinpad en een ruiterroute voorgesteld.

Globale plattegrond zorgboerderij aan de Kijvelandsekade

Stallen en uitloopweiden

Extra inrichtingsmaatregelen

Onderhoud door derden

5. Doelstellingen en kostenraming

5.1 Financiering

De Herinrichting van De Kijvelanden wordt gefinancierd door het ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (LNV). Het ministerie hanteert hiertoe een nieuwe subsidiemethodiek: de ILG-methodiek. De provincie voert de regie en beslist of en zo ja hoe dit geld wordt ingezet in het plan. De subsidie wordt verstrekt wanneer de beoogde doelstellingen worden gerealiseerd.

5.2 Realisatie doelstellingen

Hieronder worden de gerealiseerde doelstellingen gekwantificeerd.

Recreatie

- toename wandelroutes: ca. 4.200 m
- toename vlonderpaden: ca. 150 m
- toename ruiterroutes: ca. 1.900 m.
- koppeling routes omgeving:
 - fietspadenstructuur Hoogvliet
 - wandelroutes Hoogvliet/Oude Maas
 - ruiterroutes Hoogvliet
 - wandelroutes Poortugaal
 - wandel/ruiterroutes Delta-terrein
 - toename aantal verblijfsplekken:

- toename hectare recreatiegebied: 19,3 ha. (ca. 30% van plangebied)
 - dijken (7,3 ha.)
 - boomgaard (4 ha.)
 - delta-terrein (3 ha.)
 - hongerland (5 ha.)

Natuur en water

- natuurontwikkeling Hongerland (5 ha), met open (diep) water, rietvegetatie, natte graslanden, verbinding met natuur langs Oude Maas
- toename hectare halfnatuurlijke graslanden (17 ha, 26% plangebied)
 - weidegebieden, ecologisch maairegime (wisselend situering, ca. 15 ha.)
 - IJbaan, schrale graslanden, extensief gebruik en beheer (2 ha.)

- toename waterbergende capaciteit exclusief Hongerland: ca. 0,8 ha.
- toename waterbergende capaciteit in Hongerland: ca. 5 ha.
- toename waterzuiverend vermogen in Hongerland: ca. 1,2 ha.
- ecologische verbinding Valckestein kansrijk westen van plangebied

Landschap en cultuurhistorie

- reconstructie wielen Kijvelandseka.
- reconstructie onderscheid ontwateringsloten en verzamelsloten

- reconstructie boomgaard
- versterking Slaperskade als ‘drager’ plangebied: extra bomenrij, toegankelijke berm, verbrede watergang
- toevoegen follies in harmonie/contrast met karakteristieke landschap
- behoud landsch. karakteristieken:
 - netwerk van dijken
 - verkavelingspatroon
 - fijnkorrelig agrarisch gebruik
 - afwisseling van akkers en weiden
 - steile taluds

5.3 Kosten basisinrichting

De basisinrichting is de complete inrichting van het plangebied exclusief de ‘extra inrichtingselementen’ (zie onder 5.3). In onderstaande tabel is een globale raming weergegeven van de inrichtingskosten van de basisinrichting.

5.4 Extra inrichtingselementen

De ‘extra inrichtingselementen’ betreft de herinrichting van het Hongerland ten behoeve van de wateropgave en de herinrichting van

het terrein rondom de Boerderij voor werkactiviteiten. De herinrichting van het Hongerland wordt gefinancierd door het Waterschap Hollandse Delta met eventueel andere overheden als medefinancier in verband met de recreatie- en natuurwaarden. De boerderij voor werkactiviteiten wordt gefinancierd door het Delta Psychiatrisch centrum.

5.5 Beheer en onderhoud

Het uitgangspunt is dat de polder in eigendom, beheer en onderhoud komt bij Staatsbosbeheer. Het huidige agrarische beheer wordt gecontinueerd. Binnen deze vorm van beheer worden de recreatie- en natuurwaarden geoptimaliseerd. In overleg met Staatsbosbeheer wordt het onderhoud van een aantal deelgebieden uitbesteed aan derden:

- het Hongerland: Waterschap;
- de Boerderij:Delta Psych.centrum;
- de Boomgaard: Actiegroep;
- volkstuinencomplex: particulieren;
- de ijsbaan: ijsclubvereniging.

Inrichtingskosten Basisinrichting	Hoeveel	Eenheid	Prijs/eenheid	Kosten	Gerealiseerde doelstelling
grondverzet watergangen (2 m. afgraven, aanvullen in polder)	28000	m3	€ 4	€ 112.000	waterberging, landschap en cultuurhistorie
boomgaard, bomen (incl. boompalen en aanplanten)	400	boom	€ 75	€ 30.000	recreatie, landschap en cultuurhistorie
boomgaard, grasland	40000	m2	€ 0,20	€ 8.000	recreatie, landschap en cultuurhistorie
slaperskade, bomen (incl. boompalen en aanplanten)	100	boom	€ 15	€ 1.500	landschap en cultuurhistorie
slaperskade, grasland berm	15000	m2	€ 0,20	€ 3.000	recreatie, landschap en cultuurhistorie
vlonderpad	150	m2	€ 240	€ 36.000	recreatie
follie, wandelbrug, architectuur	1	brug	€ 50.000	€ 50.000	recreatie
follies, vogelkijkhut en uitkijkplek boomgaard, architectuur	2	follies	€ 80.000	€ 160.000	recreatie
overig meubilair (duikers, hekwerken, zitbanken, et cetera)	1		€ 100.000	€ 100.000	recreatie
subtotaal				€ 500.500	
marge 20%	20%			€ 100.100	
bouwsom				€ 600.600	
directiekosten 8%				€ 48.048	
bestekskosten 7 %				€ 42.042	
totaal				€ 690.690	
BTW 19%				€ 131.231	
eindtotaal				€ 821.921	
Inrichtingskosten Hongerland			PM		waterberging, natuur
Inrichtingskosten Delta-terrein			PM		recreatie

6. Vervolg

6.1 Aanvullend onderzoek

Voordat de inrichtingsvisie uitgewerkt kan worden tot een gedetailleerd inrichtingsplan moet een aantal aanvullende onderzoeken worden verricht. Hieronder een korte opsomming daarvan.

Water

Het Waterschap Hollandse Delta heeft bureau Waardenburg opdracht gegeven nader onderzoek te verrichten naar de kwantitatieve en kwalitatieve wateropgave voor het plangebied en de wijdere omgeving, en specifiek voor het Hongerland. Belangrijke aandachtspunten hierin zijn:

- de waterberging in de polder (incl. breedte van verzamelsloten);
- hoeveelheid waterberging op MTR niveau (4e nota waterhuishouding), vooralsnog wordt uitgegaan van 1,4 a 4,0 ha.;
- de vergroting van de Boezemcapaciteit;
- de koppeling van het Hongerland aan de Boezem;
- de beperkingen van de DOW-leiding voor de herinrichting van het Hongerland;
- de maatregelen om voldoende waterzuivering te realiseren.

Boerderij voor werkactiviteiten

Het Delta Psychiatrisch centrum doet nader onderzoek naar het programma van eisen van de Boerderij voor werkactiviteiten en het omliggende terrein.

Beheerregime dijken

Tijdens het opstellen van de inrichtingsvisie is veel gesproken over de toegankelijkheid van de dijken door wandelaars in combinatie met het

beheer door schapen. Afgesproken is dat hier nader overleg over gevoerd moet worden. De uitgangspunten zijn dat de dijken door schapen beheerd worden, dat een zo groot mogelijke toegankelijkheid van de dijken gedurende het jaar wordt geboden en dat de dijken niet verder opgedeeld worden met sloten, hekken of hagen.

Mogelijke oplossingsrichtingen zijn: periodiek afsluiten van dijken voor wandelaars, periodiek het begrazingsregime van de dijken vervangen door maaibeheer, et cetera. Een en ander moet leiden tot een zorgvuldig beheerregime.

Milieu en archeologie

Voordat wordt aangevangen met het verbreden van de watergangen en het reconstrueren van de wielen moet onderzoek verricht worden naar de kwaliteit van de vrijkomende gronden en de archeologisch verwachting ter plekke.

6.2 Uitwerking tot gedetailleerd inrichtingsplan

Na goedkeuring van de inrichtingsvisie en na afronding van de aanvullende onderzoeken kan de inrichtingsvisie worden uitgewerkt tot een gedetailleerd inrichtingsplan.

Kaderstellend hierbij zijn de definitieve afspraken over de financiering, inrichting, beheer, et cetera.

Het inrichtingsplan is de basis voor de uitvoeringstekeningen. Het inrichtingsplan bevat in ieder geval de volgende onderdelen:

- plattegrond, bijvoorbeeld 1:2500;

- dwarsprofielen, schaal 1:100;
- beplantingsplan;
- materialenplan (kunstwerken, hekken, vlonderpad, banken, et cetera);
- architectonische uitwerking follies;
- beheerplan;
- kostenraming inrichting en beheer.

Literatuur

BRO, 2004. *Structuurvisie Albrandswaard, de hoofdlijnen van beleid*. BRO, Vught.

BOOR, 1991. *IJsselmonde: een archeologische kartering en waardering*. BOOR rapporten 8.

Landinrichtingscommissie IJsselmonde (LCIJ), 1997 *Landinrichtingsplan IJsselmonde*.

Dienst Landelijk Gebied, 1999. *Inrichtingsplan De Kijvelanden*. Dienst Landelijk Gebied, Voorburg.

Dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting, Gemeente Rotterdam, Stadsdeel West, 2003. *Masterplan Oevers Oude Maas*.

Gemeente Albrandswaard, 2005. *Albrandswaardse Variant voor natuur en recreatie uit de PKB+ PMR*. Opgesteld door Peter Verkade Landschapsarchitect.

Provincie Zuid-Holland, 2003. *Cultuurhistorische Hoofdstructuur Zuid-Holland, regio Hoekse Waard, IJsselmonde en Dordrecht*. Den Haag.

Stadsregio Rotterdam en Provincie Zuid-Holland, 2004. *Regionaal Groenblauw Structuurplan*.

Waterschap Hollandse Delta. *Waterstructuurplan IJsselmonde*.

Waterschap IJsselmonde. *Wateropgave IJsselmonden*. Opgesteld door DHV.

Wolters-Noordhoff, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, deel 1 West-Nederland 1839-1859*. Groningen.

Bronvermelding luchtfoto's:
www.vanuitdelucht.nl

Bijlage 1: deelnemers ontwerpateliers

De ontwerpateliers zijn gehouden in 2006 op de volgende data: 12 januari, 25 januari, 16 februari, 28 februari. Niet ieder ontwerpatelier is er een presentielijst opgesteld. Het overzicht met deelnemers kan incompleet zijn.

Voorzitter

Dhr. Gerard Brussaard (wethouder gemeente Albrandswaard)

Actiegroep de Kijvelanden

Mevr. Magda Bos
Dhr. Ben van Gaans (pachter)
Mevr. Nel Groenenboom
Dhr. Leo van Kampen (pachter)
Dhr. Henk van der Linden (pachter)
Dhr. Jos Mark
Dhr. Aart van Bokkum
Mevr. Bernadette Morsink
Mevr. Plonie Rooimans (tevens raadslid)
Dhr. Piet van der Schee (pachter, hobbyboer)
Dhr. Maarten Zevenbergen

Delta Psychiatrisch centrum

Dhr. Nico Koedam
Dhr. Bert van der Leun

Denkgroep Burgers Albrandswaard

Dhr. A. Beukelman
Dhr. Jaap van der Linden

Dienst Landelijk Gebied

Dhr. Peter van Proosdij
Dhr. Albert Sleeking
Mevr. Elise Snoek
Dhr. Henny Willems

Gemeente Albrandswaard

Dhr. Cees Stoppelenburg
Dhr. Peter Wunderink

Gemeente Hoogvliet

Dhr. Anton den Engelse

Peter Verkade Landschapsarchitect

Dhr. Kenneth Stolk
Dhr. Peter Verkade

Platform Polders Albrandswaard

Dhr. Thedie Binder

Raadsleden gemeente Albrandswaard

Dhr. Arie Kweekel
Dhr. Ben Spee
Dhr. Han van Toornburg
Dhr. Johan van Wolfswinkel

Staatsbosbeheer

Dhr. Bing Jap
Dhr. Marc de Wit

Waterschap Hollandse Delta

Dhr. Fred Kuipers
Dhr. Ad Vermeulen
Mevr. Erna Wever

